

*Originalni članci/
Original articles*

KORIŠĆENJE ALKOHOLA
U POPULACIJI MLADIH

USAGE OF ALCOHOL BY YOUTH

Correspondence to:

Dr Ana Stefanović,

Institut za javno zdravlje Niš,
Bulevar Dr Zorana Đinđića 50,
18000 Niš,

Kućna adresa/Home:

Vizantijski bulevar 122/7, Niš

Tel.:060/0212133,

018/4226384 lokal 102,

telex: 018 4225-974,

email: anastefanovic27@gmail.com

Ana Stefanović¹, Olivera Radulović² i
Ljiljana Simonović³

¹ Institut za javno zdravlje Niš

² Medicinski fakultet Niš

³ Gimnazija „Bora Stanković” Vranje

Sažetak

Alkoholizam je bolest, zdravstveni i društveni problem koji nastaje usled redovne i nekontrolisane upotrebe alkoholnih pića u tom stepenu, da osoba koja to čini remeti svoje zdravlje, svoj mir i mir okoline u kojoj živi i radi.

CILJ RADA: Procena ponašanja mladih vezano za korišćenje alkohola u odnosu na uzrast, pol, materijalno stanje i mesto stanovanja. **METOD RADA:** U ovoj opservacionoj kohortnoj studiji uzorak je obuhvatio 1340 ispitanika, 680 devojaka i 660 mladića iz Niša i okoline. **REZULTATI:** Alkohol je probalo 90,2% ispitanika, najviše starosti između 18-20 godina (96,9%), dok je najmanje starosti do 14 godina (71,3%). Među njima postoji statistički značajna razlika ($\chi^2=145.832$; $p<0.001$). Alkohol je probalo više mladića (94,7%) od devojaka (85,8%), tako da postoji statistički značajna razlika u odnosu na pol ($\chi^2=29.702$; $p<0.001$). Alkohol je probalo 92,4% ispitanika srednjeg materijalnog stanja, 88,1% dobrog i 85,6% lošeg materijalnog stanja. Među njima postoji statistička značajnost ($\chi^2=9.433$; $p<0.01$). Među ispitanicima u zavisnosti od mesta stanovanja postoji statistički značajna razlika ($\chi^2=7.809$; $p<0.05$), jer je 91,6% ispitanika iz grada probalo alkohol, 90,9% iz prigradskih naselja i 86,2% sa sela. Ispitanici su prosečno sa nepunih 14 godina (13,9) probali alkohol. Jednom mesečno alkohol je konzumiralo 34,9%, više puta mesečno skoro svaki peti ispitanik (18,9%), jednom nedeljno 16,7%, dok je blizu desetine ispitanika (9,2%) pilo više puta nedeljno. Strukture odgovora statistički se značajno razlikuju po starosti ispitanika ($\chi^2=93.010$; $p<0.001$), po polu ($\chi^2=141.567$; $p<0.001$) i po mestu stanovanja ($\chi^2=9.284$; $p<0.01$). Veće količine alkohola unutar nekoliko sati konzumiralo je 61,6% ispitanika i to češće stariji ispitanici, mladići i ispitanici lošijeg materijalnog stanja. **ZAKLJUČAK:** Alkohol je probalo više od 9/10-na ispitanika (više mladića i ispitanika starosti od 18 do 21 godine, srednjeg materijalnog stanja). Mladi su u proseku sa nepunih 14 godina probali alkohol (mladići sa 13, devojke sa skoro 15). Najmlađa grupa ispitanika (starosti do 14 godina) je probala alkohol već sa 12 godina. Veće količine alkohola unutar nekoliko sati, konzumiralo je preko 3/5 ispitanika.

U suzbijanju alkoholizma najznačajnije su mere zdravstvenog vaspitanja usmerene pre svega na mlade, koje imaju za cilj sticanje znanja o značaju zdravog načina života, uticaju alkohola na zdravlje i posledicama njegovog konzumiranja.

Cljučne reči

alkohol, alkoholizam, mladi

Key words

alcohol, alcoholism, youth

UVOD

Alkohol, kao depresor CNS-a, u hroničnoj konzumaciji dovodi do razvoja tolerancije i pojave psihičke i fizičke zavisnosti. Tolerancija je rezultat adaptivnih promena na primarnom mestu dejstva etanola zbog ubrzane eliminacije etanola usled indukcije mikrozomalnih enzima, ili zbog prilagođavanja osetljivih mesta u neuronu na određenu koncentraciju etanola. Toleranciju odlikuju dva osnovna biološka mehanizma: sposobnost bržeg metabolizma neke supstance i sposobnost tkiva da izdrže toksične efekte većih količina supstanci (1).

Upotreba alkohola kod mladih ima svoje specifičnosti. Svako korišćenje alkohola među maloletnim osobama smatra se zloupotrebom alkohola i ima velike posledice na rast i razvoj dece i omladine (2).

Znakovi koji ukazuju na moguće tinejdžersko pijenje su: miris na alkohol i preterano korišćenje osveživača daha, parfema ili losiona posle brijanja ili često pranje zuba, želja da se ostane kod prijatelja, naročito posle zabave ili žurke, neobična tajanstvenost, razdražljivost, buntovnost ili mrzovoljnost, odsustvo koordinacije u govoru i u pokretima, promenjen obrazac spavanja ili je prisutan umor tokom dana, gubitak interesovanja za bilo šta, kao i slabe ocene i bežanje iz škole, pozajmljivanje novca, krađe i laganje. Neki od ovih znakova mogu biti slični normalnim promenama ponašanja kroz koje tinejdžeri prolaze i zato je važno da se ne pre nagli sa zaključcima (3).

Zavisnost od alkohola kod mladih, drugačije se manifestuje nego kod odraslih. Karakteriše se visokom tolerancijom na alkohol i nedostatkom simptoma apstinencije, kao što su: tremor, fizička potreba za čašicom ujutru i sl. (pokazuje samo 23% adolescenata), dok su česti: gubitak pamćenja, nesećanje događaja u pijanom stanju, rizična seksualna ponašanja, vožnja pod dejstvom alkohola, često opijanje, želja za alkoholom, popuštanje u školi, konflikti s vršnjacima u pijanom stanju ili problemi sa zakonom (4).

Zavisnost od alkohola ili pokazatelj da adolescent ima problem sa alkoholom ogleda se u: verovanju da je alkohol neophodan za dobar provod, formiranom pozitivnom stavu o korišćenju alkohola, pijenju većih količina alkohola ili produžavanjem vremenskog perioda pijenja od planiranog, laganju o količini popijenog alkohola, neuspelim pokušajima da se prestane sa pijenjem ili da se smanji količina popijenog alkohola bez obzira na prisustvo želje, opijanju iako to nije bila namera, produžavanju vremena pijenja, čestim mamur-lucima, neraspoloženju, depresiji ili čak mislima o samoubistvu (4).

Faktori rizika za nastanak alkoholizma mladih su: nepovoljni porodični uslovi u detinjstvu (gubitak jednog od roditelja, loše funkcionisanje porodice i dr.), rano uzimanje alkoholnih pića (posebno u pubertetu), loše ekonomske prilike u porodici kao i psihijatrijski poremećaji i dr. (1).

CILJ RADA

Osnovni cilj rada je procena ponašanja mladih vezano za korišćenje alkohola.

Posebni ciljevi su sagledavanje ponašanja mladih vezano za korišćenje alkohola u odnosu na pol, uzrast, mesto stanovanja i materijalno stanje porodice iz koje potiču.

METOD RADA

Osnovni metodološki postupak bila je observaciona kohortna studija.

Uzorak: Istraživanjem je obuhvaćeno 1340 mladih ispitanika: 680 devojaka (50,7%) i 660 mladića (49,3%) sa područja Niša i okoline: iz grada 778 (58,1%), iz sela 319 (23,8%) i iz prigradskog naselja 243 (18,1%) ispitanika. Ispitanici su svrstani u 4 starosne kategorije: do 14 godina: 279 anketiranih (20,8%); od 15 do 17 godina: 308 ispitanika (23%); od 18 do 20 godina: 324 anketiranih (24,2%); 21 i više godina: 429 ispitanika (32%). Ispitanici u okviru uzorka su izabrani metodom slučajnog izbora.

Instrumenti istraživanja: Podaci su prikupljeni anonimnim anketnim upitnikom, koji je standardizovan (NHTSA –

National Highway Traffic Safety Administration) i prilagođen mladima u našoj sredini. Istraživanje mladih je sprovedeno u proleće 2010. godine.

Za proveru hipoteza o postojanju razlika u zastupljenosti pojedinih odgovora (modaliteta atributivnih obeležja) korišćeni su: Pearson-ov χ^2 -test (ili Fisher-ov test egzaktno verovatnoće) i Kruskal Wallis-ov test.

REZULTATI I DISKUSIJA

1. Probanje alkohola

Alkohol je probalo 90,2% ispitanika. (tabela br.1).

Najviše je ispitanika starosti između 18 i 20 godina (96,9%), probalo alkohol, dok je najmanje najmladih ispitanika (do 14 godina) probalo alkohol (71,3%). Među ispitanicima različite starosti postoji statistički značajna razlika u odnosu na to da li su probali alkoholno piće ($\chi^2=145.832$; $p<0.001$) (tabela br.1).

Alkohol je probalo više mladića (94,7%) od devojaka (85,8%), tako da postoji statistički značajna razlika u odnosu na pol ($\chi^2=29.702$; $p<0.001$) (tabela br.1).

Alkohol je probalo 92,4% ispitanika srednjeg materijalnog stanja, 88,1% dobrog i 85,6% lošeg materijalnog stanja. Među njima postoji statistička značajnost ($\chi^2=9.433$; $p<0.01$) (tabela br.1).

Među ispitanicima u zavisnosti od mesta stanovanja postoji statistički značajna razlika ($\chi^2=7.809$; $p<0.05$), jer je 91,6% ispitanika iz grada probalo alkohol, 90,9% iz prigradskih naselja i 86,2% sa sela (tabela br.1).

Dobijeni podaci o upotrebi alkohola kod mladih Niša i okoline, u skladu su sa Evropskim istraživanjem o upotrebi alkohola i drugih droga među mladima u Srbiji iz 2008. godine, po kome je devet od deset adolescenata bar jednom tokom života popilo jedno ili više alkoholnih pića (89,1%). Mladići su u nešto većem procentu od devojaka probali da piju alkohol (89,9% mladića, prema 88,3% devojaka). Najveći procenat mladih koji je bar jednom tokom života probao da pije alkohol je bio iz Vojvodine (90,7%), a zatim iz Beograda (90,6%), dok je nešto manje bilo adolescenata iz centralne Srbije (87,9%). Učenici iz velikih i malih gradova češće su probali da piju alkohol od učenika iz seoskih sredina (2).

Istraživanje rađeno za Ministarstvo zdravlja Republike Srbije u okviru akcije „Igraj za život” 2004 godine u osnovnim i srednjim školama Beograda, pokazalo je da je pilo svako drugo školsko dete (5), dok su rezultati istraživanja zdravlja stanovništva republike Srbije iz 2006. godine pokazali da je alkohol konzumirao svaki treći pripadnik populacione grupe uzrasta 15 do 19 godina u Srbiji (6).

Rezultati istraživanja u Sloveniji iz 2003. pokazali su da je među mladima 91,7% onih koji su probali alkohol, kao i to da se procenat 16-godišnjaka, koji su probali alkohol iz godine u godinu povećavao (86,9% u 1995. godini na 91,7% u 2003. u godini) (7).

Rezultati istraživanja u Hrvatskoj iz 2006. godine na području Dubrovačko-neretvanske županije pokazali su da je stanje više nego alarmantno, jer samo svaki četvrti srednjoškolac nije pio alkohol. Učenici ove županije su naveli da je u osmom razredu pilo samo jedno do dvoje učenika, dok su već u prvom i drugom razredu srednje škole pili skoro svi (4).

Tabela 1: Distribucija odgovora na pitanje: "Da li si nekada probao/la alkoholno piće (pivo, vino, rakija, liker...)?"

Pitanje: "Da li si nekada probao/la alkoholno piće?"		Da		Ne		Ukupno		χ^2 test
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	
starost	<14	199	71.33%	80	28.67%	279	20.90%	$\chi^2=145.832$ $p<0.001$
	15-17	285	92.53%	23	7.47%	308	23.00%	
	18-20	312	96.89%	10	3.11%	322	24.10%	
	21+	410	95.79%	18	4.21%	428	32.00%	
	Ukupno	1206	90.20%	131	9.80%	1337	100.00%	
pol	muški	624	94.69%	35	5.31%	659	49.30%	$\chi^2=29.702$ $p<0.001$
	ženski	581	85.82%	96	14.18%	677	50.70%	
	Ukupno	1205	90.19%	131	9.81%	1336	100.00%	
materijalno stanje	dobro	408	88.12%	55	11.88%	463	34.70%	$\chi^2=9.433$ $p<0.01$
	srednje	677	92.36%	56	7.64%	733	54.90%	
	loše	119	85.61%	20	14.39%	139	10.40%	
	Ukupno	1204	90.19%	131	9.81%	1335	100.00%	
mesto stanovanja	gradu	712	91.63%	65	8.37%	777	58.10%	$\chi^2=7.809$ $p<0.05$
	selu	274	86.16%	44	13.84%	318	23.80%	
	prigradskom naselju	220	90.91%	22	9.09%	242	18.10%	
	Ukupno	1206	90.20%	131	9.80%	1337	100.00%	

Istraživanje, sprovedeno u 35 evropskih zemalja pokazalo je da je veliki procenat anketiranih probao alkohol (90%) bar jednom u životu (8).

Devet od deset Austrijanaca starijih od 14 godina je probalo alkohol (9).

2. Uzrast prilikom prvog konzumiranja alkohola

Ispitanici su prosečno sa nepunih 14 godina (13,9) probali alkohol. Stariji od 21 godine, probali su alkohol kasnije (sa blizu 15 (14,9)), dok su mladi do 14 godina probali ranije (već sa 12 godina). Postoji statistički značajna razlika u pogledu uzrasta prilikom prvog konzumiranja alkohola ($F=70.702$; $p<0.001$) (tabela br.2).

Mladići su mnogo ranije (već sa 13,2 godine) probali alkohol od devojaka (koje su probale sa 14,6 godina), tako da je prisutna statistički značajna razlika u odnosu na pol

($F=70.702$; $p<0.001$), ali ne i u odnosu na mesto stanovanja ispitanika (tabela br.2).

Ispitanici srednjeg materijalnog stanja, alkohol su probali sa punih 14 godina (14,1), dok su ispitanici lošeg i ispitanici dobrog materijalnog stanja alkohol probali sa nepunih 14 (13,9 i 13,5) godina. Statistički značajna razlika postoji u zavisnosti od materijalnog stanja ($F=5.387$ $p<0.01$) (tabela br.2).

Mladi ljudi treba što kasnije da započnu sa konzumiranjem alkohola i da piju manje rizično, jer su istraživanja pokazala da je rano započinjanje pijenja u vezi sa većom pojavom zavisnosti kasnije u životu i sa drugim negativnim posledicama alkohola (10).

Prosečna starost prilikom prvog konzumiranja alkohola kod mladih uzrasta 15-19 godina u Srbiji iznosila je 14,6 godina (6).

Tabela 2: Prosečna starost ispitanika pri prvoj upotrebi alkohola

Starost ispitanika pri prvoj upotrebi alkohola		Broj	Srednja vrednost	Standardna devijacija	Koeficijent varijacije	Minimum	Maksimum	ANOVA
starost	<14	202	12.03	1.77	14.71	4	16	$F=70.702$ $p<0.001$
	15-17	286	13.4	2.11	15.75	5	20	
	18-20	309	14.14	2.40	16.97	3	20	
	21+	412	14.87	2.70	18.16	4	25	
	Ukupno	1209	13.86	2.55	18.4	3	25	
pol	muški	622	13.15	2.48	18.86	3	20	t-test $t=10.460$ $p<0.001$
	ženski	586	14.62	2.4	16.42	4	25	
	Ukupno	1209	13.86	2.55	18.4	3	25	
materijalno stanje	dobro	406	13.55	2.48	18.3	4	21	$F=5.387$ $p<0.01$
	srednje	680	14.07	2.47	17.56	4	22	
	loše	121	13.8	3.05	22.1	3	25	
	Ukupno	1207	13.87	2.55	18.39	3	25	
mesto stanovanja	gradu	708	13.96	2.54	18.19	3	25	$F=2.614$ $p>0.05$
	selu	280	13.56	2.67	19.69	5	20	
	prigradskom naselju	221	13.92	2.4	17.24	4	22	
	Ukupno	1209	13.86	2.55	18.4	3	25	

Drugo istraživanje pokazalo je da se u našoj zemlji alkohol najčešće prvi put proba u 12-oj godini života, ali da su ipak najkritičnije godine za početak alkoholizma 17 i 18 godina. Među 16-godišnjacima je bilo više od 90% onih koji su probali alkohol. Sa već 13 ili manje godina je bilo pijano 27,3% učenika i 18,5% učenica (2).

Rano probanje alkohola je u znatnoj meri povezano sa nedovoljnom informisanošću mladih o štetnostima alkohola. Prema rezultatima sprovedenih istraživanja u našoj zemlji, škole još uvek nisu glavno mesto gde mladi stižu potrebna obaveštenja i znanja koja bi ih uputila ka životu bez alkohola. Mladi su najčešće o ovom problemu obavešteni sa televizije i radija, iz časopisa, dok je uloga škole u širenju pravih informacija o dejstvu alkohola još uvek skromna u našim uslovima (6).

U Evropi najbrojniji među 15-16-godišnjacima koji su do 13-te godine bili pijani su Rusi (40% dečaka i 34% devojčica) i Britanci, (oba pola podjednako (po 36%)), dok je najmanje pijanih 13-godišnjaka bilo u Turskoj (8% dečaka i 2% devojčica) i na Kipru (10% dečaka i 5% devojčica) (8).

3. Učestalost pijenja alkohola

Alkohol je pilo četiri petine (79,7%) ispitanika u različitim vremenskim razmacima:

Jednom mesečno je pio najveći broj ispitanika, skoro trećina (34,9%).

Među njima najbrojniji su bili ispitanici koji su stariji od 21 godine (29,7%). Zabrinjavajuće je da je jednom u mesec dana alkohol pila jedna petina (18,7%) ispitanika mladih od 14 godina. Jednom mesečno je pilo dva puta više devojaka od mladića, dok su mladi koji žive na selu i u prigradskim naseljima dva do tri puta manje pili jednom mesečno (25,2% i 18,5%) od svojih vršnjaka iz grada (56,3%). Više od polovine ispitanika (57,8%) koji su pili jednom u mesec dana su srednjeg materijalnog stanja, 32,3% su dobrog, a samo 9,7% su lošeg materijalnog stanja (tabela br. 3).

Više puta mesečno je pio skoro svaki peti ispitanik (18,9% mladih), (59,4% mladića i 40,2% devojaka). Najviše je ispitanika starijih od 21 godine pilo više puta mesečno

(43%), dok je 6% mladih od 14 godina i 18,3% između 15-17 godina. Brojniji su mladi iz grada koji su pili više puta mesečno (58,6%) od onih koji žive na selu ili u prigradskim naseljima (22,3% i 19,1%). Srednjeg materijalnog stanja je bila polovina (53%), dobrog trećina (34,8%), a lošeg materijalnog stanja je bilo samo 12,2% ispitanika koji su pili više puta mesečno (tabela br. 3).

Jednom nedeljno alkohol je pilo 16,7% anketiranih, dva puta više mladića od devojaka (67,6% mladića i 32,4% devojaka). Starosna struktura mladih koji su pili jednom nedeljno je prilično izjednačena (32% je imalo više od 21 godine, 29,7% je bilo starosti 18-20 godina, 24,7% starosti 15-17 godina, dok je 13,5% bilo mladih od 14 godina). I ovde su bili brojniji mladi iz grada koji su pili jednom nedeljno (66,7%) i oni srednjeg i dobrog materijalnog stanja (55% i 35,6%) od onih sa lošim materijalnim stanjem (9%) i onih koji žive na selu ili u prigradskim naseljima (po 16,7%) (tabela br. 3).

Više puta nedeljno alkohol je pilo 9,2% (skoro desetina) ispitanika, od čega je 44,7% starijih od 21 godine, 29,3% je između 18-20 godina, dok je maloletnih ispitanika bilo: 3,3% mladih od 14 godina i 22,7% starosti između 15 i 17 godina. Više od polovine ispitanika koji su najčešće konzumirali alkohol je iz grada (59,3%) i dobrog je (46,3%) ili srednjeg materijalnog stanja (42,3%), a znatno manje je sa sela i iz prigradskih naselja (22,8% i 17,9%) i sa lošim finansijama (11,4%) (tabela br. 3).

Strukture odgovora vezane za učestalost pijenja alkohola kod mladih, statistički su se značajno razlikovale po starosti ispitanika ($\chi^2=93.010$; $p<0.001$), po polu ($\chi^2=141.567$; $p<0.001$) i po mestu stanovanja ($\chi^2=9.284$; $p<0.01$), dok u odnosu na materijalno stanje nije prisutna statistički značajna razlika među ispitanicima (tj. onih koji uopšte nisu pili, koji su pili jednom ili više puta mesečno, koji su pili jednom ili više puta nedeljno) (tabela br.3).

U Srbiji 2008. godine je više od jedne polovine učenika (54,0%) popilo bar jedno alkoholno piće u toku 30 dana koji su prethodili istraživanju. Uočava se pozitivan trend među učenicima u regionalnim centrima Srbije (u Beogradu, Nišu

Tabela 3: Distribucija odgovora na pitanje: "Koliko često piješ alkohol?"

Pitanje: "Koliko često piješ alkohol?"	jednom nedeljno		više puta nedeljno		jednom mesečno		više puta mesečno		uopšte ne		Ukupno		Kruskal Wallis Test	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%		
starost	<14	30	13.5%	4	3.3%	87	18.8%	15	6.0%	140	51.9%	276	20.80%	$\chi^2=93.010$ $p<0.001$
	15-17	55	24.8%	28	22.8%	128	27.6%	46	18.3%	49	18.1%	306	23.00%	
	18-20	66	29.7%	36	29.3%	111	23.9%	82	32.7%	27	10.0%	322	24.20%	
	21+	71	32.0%	55	44.7%	138	29.7%	108	43.0%	54	20.0%	426	32.00%	
	Ukupno	222	16.70%	123	9.20%	464	34.90%	251	18.90%	270	20.30%	1330	100.00%	
pol	muški	150	67.6%	96	78.0%	168	36.2%	149	59.4%	89	33.0%	652	49.10%	χ^2 test $\chi^2=141.567$ $p<0.001$
	ženski	72	32.4%	27	22.0%	296	63.8%	101	40.2%	181	67.0%	677	50.90%	
	Ukupno	222	16.70%	123	9.30%	464	34.90%	250	18.80%	270	20.30%	1329	100.00%	
materijalno stanje	dobro	79	35.6%	57	46.3%	150	32.3%	81	32.3%	94	34.8%	461	34.70%	Kruskal Wallis Test $\chi^2=1.796$ $p>0.05$
	srednje	122	55.0%	52	42.3%	268	57.8%	144	57.4%	143	53.0%	729	54.90%	
	loše	20	9.0%	14	11.4%	45	9.7%	26	10.4%	33	12.2%	138	10.40%	
	Ukupno	221	16.60%	123	9.30%	463	34.90%	251	18.90%	270	20.30%	1328	100.00%	
mesto stanovanja	gradu	148	66.7%	73	59.3%	261	56.3%	147	58.6%	142	52.6%	771	58.00%	Kruskal Wallis Test $\chi^2=9.284$ $p<0.01$
	selu	37	16.7%	28	22.8%	117	25.2%	56	22.3%	81	30.0%	319	24.00%	
	prigradskom naselju	37	16.7%	22	17.9%	86	18.5%	48	19.1%	47	17.4%	240	18.00%	
	Ukupno	222	16.70%	123	9.20%	464	34.90%	251	18.90%	270	20.30%	1330	100.00%	

i Novom Sadu) kada je u pitanju zloupotreba alkohola: procenat konzumiranja alkohola u mesecu koji je prethodio istraživanju je pao sa 72,3% u 2005. godini na 53,2% u 2008. godini. Jedna četvrtina školske dece uzrasta 16 godina (24,9%) navela je da je u toku života 40 ili više puta pila alkohol. Mladići u značajno većem procentu redovno su pili alkohol (36,7%) nego što su to činile devojke (14,7%). Najveći je bio procenat učenika iz Vojvodine koji su tokom života popili najmanje 40 alkoholnih pića (30%), dok su procenti među učenicima iz Beograda i iz centralne Srbije bili značajno niži, i iznosili su 23,8% i 23,1% (2).

U zemljama iz našeg okruženja broj 15 i 16-godišnjaka, koji su se opijali tri i više puta u mesecu koji je prethodio istraživanju je bio sledeći: u Sloveniji (23% mladića i 18% devojaka), u Bugarskoj (26% mladića i 16% devojaka), u Hrvatskoj (19% mladića i 10% devojaka), u Italiji (mnogo više dečaka (19%) od devojčica (8%)) i u Grčkoj (dva puta više dečaka (14%) od devojčica (8%)) (8).

U evropskim zemljama najviše 15-16-godišnjaka, koji su tri i više puta u poslednjih mesec dana bili pijani bilo je u Irskoj (33% devojčica i 31% dečaka), zatim u Holandiji (skoro dva puta više mladića (37%) od devojaka (20%)), u Velikoj Britaniji (gde je 29% devojčica i 26% dečaka imalo 3 ili više pijanki), na Malti (32% dečaka i 19% devojčica), u Švedskoj (27% dečaka i 22% devojčica), u Danskoj (31% dečaka i 18% devojčica) i Norveškoj (skoro oba pola podjednako (25% i 24%)). Najmanje 15 i 16-togodišnjaka koji su tri i više puta u poslednjih mesec dana bili pijani bio je u Francuskoj (13% dečaka i 7% devojčica), Mađarskoj (12% dečaka i 5% devojčica), i Turskoj (9% dečaka i 2% devojčica) (8).

U Nemačkoj je 10% mladih starosti između 14 i 24 godina prijavilo zloupotrebu alkohola (opijanje), dok je svaki peti omladinac (starosti 14-18 godina) iz Španije, naveo da je bio pijan prethodnog meseca (7).

Jedna polovina ispitanika (starosti 10-14 godina) iz Velike Britanije je imala intoksikaciju alkoholom u mesecu koji je prethodio istraživanju, dok je jedna četvrtina bila intoksicirana u istom periodu tri puta (11).

U Australiji je jednom nedeljno pio jedan od pet tinejdžera (12), dok je svaki treći Australijanac uzrasta 14-19 godina konzumirao alkohol u u mesecu koji je prethodio istraživanju (9).

4. Konzumiranje pet ili više alkoholnih pića u kraćem vremenskom intervalu

Veće količine alkohola unutar nekoliko sati konzumiralo je 61,6% ispitanika (tabela br.4).

Stariji od 21 godine (76,1%), su bili najbrojniji konzumenti pet ili više alkoholnih pića u kraćem vremenskom intervalu. Taj procenat u kategorijama između 18-20 i 15-17 godina, je bio nešto manji (68,7% i 51,9%), dok su mladi od 14 godina najređe konzumirali veće količine alkohola (25,4%). Među ispitanicima različite starosti postoji statistički značajna razlika u odnosu na to da li su konzumirali pet ili više alkoholnih pića u kraćem vremenskom intervalu ($\chi^2 = 126.409$; $p < 0.001$) (tabela br.4).

Mladići su mnogo češće konzumirali veću količinu alkohola (72,9%) od devojaka (48,8%), tako da postoji statistički značajna razlika u odnosu na pol ($\chi^2 = 65.231$; $p < 0.001$) (tabela br.4).

Tabela 4: Distribucija odgovora na pitanje: "Da li si ikada popio/la 5 ili više alkoholnih pića u kraćem vremenskom intervalu (nekoliko sati)?"

Pitanje: "Da li si ikada popio/la 5 ili više alkoholnih pića za nekoliko sati"		Da		Ne		Ukupno		χ^2 test
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	
starost	<14	35	25.36%	103	74.64%	138	12.90%	$\chi^2 = 126.409$ $p < 0.001$
	15-17	134	51.94%	124	48.06%	258	24.10%	
	18-20	204	68.69%	93	31.31%	297	27.80%	
	21+	286	76.06%	90	23.94%	376	35.20%	
	Ukupno	659	61.65%	410	38.35%	1069	100.00%	
pol	muški	414	72.89%	154	27.11%	568	53.20%	$\chi^2 = 65.231$ $p < 0.001$
	ženski	244	48.80%	256	51.20%	500	46.80%	
	Ukupno	658	61.61%	410	38.39%	1068	100.00%	
materijalno stanje	dobro	232	63.56%	133	36.44%	365	34.20%	$\chi^2 = 16.906$ $p < 0.001$
	srednje	344	57.72%	252	42.28%	596	55.90%	
	loše	83	78.30%	23	21.70%	106	9.90%	
	Ukupno	659	61.76%	408	38.24%	1067	100.00%	
Mesto stanovanja	gradu	392	62.03%	240	37.97%	632	59.10%	$\chi^2 = 0.418$ $p > 0.05$
	selu	151	62.40%	91	37.60%	242	22.60%	
	prigradskom naselju	116	59.49%	79	40.51%	195	18.20%	
	Ukupno	659	61.65%	410	38.35%	1069	100.00%	

Među ispitanicima lošeg materijalnog stanja 78,3% je konzumiralo veću količinu alkohola u kraćem vremenu. To isto je učinilo 63,6% dobrog i 57,7% srednjeg materijalnog stanja. Postoji statistička značajnost u odnosu na materijalno stanje ($\chi^2=16.906$; $p<0.001$) (tabela br.4).

Blizu dve trećine mladih ispitanika koji su iz grada i sa sela, popilo je više pića u kratkom vremenu (po 62%), kao i 59,5% ispitanika iz prigradskih naselja. Ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na mesto stanovanja ispitanika kada je u pitanju konzumiranje veće količine alkohola (tabela br.4).

Naviku opijanja bar jednom mesečno, imalo je 5,5% mladih uzrasta 15–19 godina u Srbiji u 2006. godini. Ova pojava je bila značajno češća kod dečaka (9,1%) nego kod devojčica (1,9%) uzrasta 15–19 godina. Svaki četvrti stanovnik Srbije uzrasta 12-19 godina se napio bar jednom u životu (25,5%), i to značajno više dečaka (31,8%) nego devojčica (19,5%) (6).

Bar jednom u životu se napilo nešto manje od polovine mladih uzrasta 16 godina u Srbiji 2008. godine, i to značajno više mladića nego devojaka. Mladići su u poslednjih 30 dana koji su prethodili istraživanju u značajno većem procentu bar jednom popili pet i više pića zaredom od devojaka (40,8% mladića prema 24,5% devojaka). Uočavaju se značajne razlike vezane za učestalost konzumiranja. Tako, dok je 22,6% mladića i 16,9% devojaka navelo da je povremeno ekcesivno pilo (jedan do dva puta), više od tri prilike ekcesivnog pijenja su bile češće među mladićima (18,2%), nego devojka (7,5%) (2).

U regionalnim centrima (Beograd, Niš i Novi Sad) u 2008. godini, procenat učenika (starosti 16 godina) koji su u prethodnih 30 dana popili pet i više pića zaredom iznosio je 30,3%, što je značajno manje nego 2005. godine kada je iznosio 37,3% (2).

U zemljama iz našeg okruženja prosečan broj mladih (15-16 godina) koji su bili pijani dvadeset ili više puta u životu iznosio je: u Sloveniji (20% mladića i 10% devojaka), u Nemačkoj (16% mladića i 8% devojaka), u Mađarskoj (16% mladića i 5% devojaka), u Bugarskoj (15% mladića i 7% devojaka), u Hrvatskoj (14% mladića i 5% devojaka) i u Italiji (duplo i više, mladića (8%) od devojaka (3%)) (8).

U Evropi najveći procenat mladića i devojaka (15-16 godina) koji su bili pijani dvadeset ili više puta u životu je bio u Danskoj (41% mladića i 31% devojaka), zatim u Irskoj

(32% mladića i 29% devojaka), u Velikoj Britaniji 27% (podjednako oba pola), zatim u Estoniji (mnogo više momaka (33%) od devojaka (19%)), dok je u Finskoj dvadeset i više puta bilo pijano više devojka (28%) od momaka (25%) (8).

Najmanje 15 i 16-togodišnjaka koji su bili pijani dvadeset i više puta u životu je na Malti (7% dečaka i 3% devojčica), u Francuskoj (4% dečaka i 2% devojčica), Grčkoj (4% dečaka i 3% devojčica), Portugalu (5% dečaka i 2% devojčica) i Rumuniji (7% dečaka i 2% devojčica), dok je samo 2% dečaka na Kipru i 1% dečaka u Turskoj bilo pijano dvadeset i više puta u životu (8).

U Australiji je više od 20% mladih od 14 do 19 godina konzumiralo alkohol vikendom tokom 2007. godine. Od tinejdžera koji su pili vikendom, 29% su mladići (12-17 godina) koji su pili 7 ili više pića po jednom izlasku, dok je 32% devojaka (12-17 godina), pilo pet ili više pića po jednom izlasku (12).

ZAKLJUČAK

Prema rezultatima ove studije, alkohol je probalo više od devet desetina ispitanika. Najbrojniji su bili stariji od 21 godine, srednjeg materijalnog stanja, nešto veći procenat mladića nego devojaka. Učenici iz grada češće su probali da piju alkohol od učenika iz seoskih sredina. Mladi su u proseku sa nepunih 14 godina probali alkohol. Stariji od 21 godine, alkohol su probali kasnije (sa blizu 15 godina), dok mladi sve ranije probaju alkohol, tako da su u uzrastu do 14 godina probali već sa 12 godina. Mladići su mnogo ranije (već sa 13 godina) probali alkohol od devojaka (koje su probale sa skoro 15 godina). Veće količine alkohola unutar nekoliko sati, konzumiralo je preko tri petine ispitanika. Mladići su skoro dva puta češće od devojaka konzumirali veću količinu alkohola.

U suzbijanju alkoholizma najznačajnije su mere zdravstvenog vaspitanja usmerene pre svega na mlade, koje imaju za cilj sticanje znanja o značaju zdravog načina života, uticaju alkohola na zdravlje i posledicama njegovog konzumiranja. Mlade treba usmeravati ka boravku u prirodi, rekreaciji, sportu i kulturnim manifestacijama. Aktivan zdravstveno vaspitni rad sa celokupnim stanovništvom a pre svega rad sa mladima preporučuje se kao najznačajnija i najuspešnija mera u borbi protiv alkoholizma kao velikog porodičnog i društvenog problema.

Abstract

Alcoholism is a disease, a health and social problem that is caused by the regular and uncontrolled use of alcoholic beverages in this instance, the person who does it disturb your health, your peace and calm environment in which we live and work.

AIM OF STUDY: Assessment of behaviour by youth connected with usage of alcohol in regard to age, sex, financial situation and place of living.

STUDY METHOD: observational cohort study. The sample included 1340 examinees, 680 girls (50,7%) and 660 boys (49,3%) from Niš and its surroundings: from city 778 (58,1%), from villages 319 (23,8%) and from suburbs 243 (18,1%). Examinees are classified in 4 categories: under 14 years (279 examinees (20,8%)), from 15 to 17 years (308 examinees (23%)), from 18 to 20 years (324 examinees (24,2%)), and over 21 years old (429 examinees (32%)).

RESULTS: 90,2% examinees have tasted alcohol, mostly aged between 18 and 20 years (96,9%), while there are least examinees who have tasted under age of 14 (71,3%). There is statistically significant difference between examinees of different age in relation to, whether they tasted alcohol drinks or not. ($\chi^2=145.832$; $p<0.001$). More boys (94,7%) than girls (85,8%) have tasted alcohol, so there is statistically significant difference in regard to sex ($\chi^2 =29.702$; $p<0.001$). Alcohol was consumed by 92.4% of middle economic status, 88.1% good and 85.6% poor economic situation. There is statistical significance between them ($\chi^2 =9.433$; $p<0.01$). Depending on place of living there is statistically significant difference between examinees ($\chi^2=7.809$; $p<0.05$), because alcohol consumed by 91.6% of respondents living in the city, 90.9% of suburban and 86.2% of the village.

Examinees tasted alcohol most frequently at the age of 14. Older than 21 years tasted alcohol later (with nearly 15), while youth under 14 years tasted it earlier (already with 12). There is statistically significant difference in relation to age by first alcohol consuming ($F=70.702$; $p<0.001$). Boys tasted alcohol much earlier (already with 13) than girls (who tasted it with 15), so there is statistically significant difference in relation to sex ($F=70.702$; $p<0.001$). Examinees from medium economic status have tasted alcohol with 14 years (14,1), while examinees in good and bad financial situation tasted alcohol with less than 14 years (13,9 and 13,5). There is statistically significant difference in relation to financial situation ($F=5.387$ $p<0.01$).

Four-fifths of respondents drank alcohol (79,7%) at different time intervals. Nearly a third of respondents drank once a month (34,9%) less than half the age of 18 (46,4%) and twice as many girls than boys. Almost one in five respondents drank several times a month (18,9%) quarter is less than 18 years -24,3% and slightly more boys than girls. One sixth of the respondents drank once a week (16,7%) over two-fifths (38,3%) under the age of 18, and two times more boys than girls. Nearly one-tenth of respondents drank a few times a week (9,2%) quarter is less than 18 years (26%) and almost four times more boys than girls. There was a statistically significant difference in the structure of the responses related to the frequency of alcohol consumption among young people: by age ($\chi^2 = 93.010$, $p<0.001$), gender ($\chi^2 = 141.567$, $p<0.001$) and residential ($\chi^2 = 9.284$ $p<0,01$).

Large quantities of alcohol were in few hours consumed by 61,6% of examinees. Older than 21 years (76,1%), were the most numerous consumers of 5 or more alcoholic drinks in short period of time. Examinees under 14 years (25,4%) were the rarest consumers of large quantity of alcohol. There is statistically significant difference between examinees of different age in relation to, whether they consumed 5 or more alcoholic drinks in short period of time ($\chi^2 =126.409$; $p<0.001$). Boys consumed larger quantity of alcohol more often (72,9%) than girls (48,8%), so there is statistically significant difference in relation to sex ($\chi^2=65.231$; $p<0.001$). Among respondents with poor economic situation, 78,3% have consumed a larger amount of alcohol in a short period of time. It also has made 63,6% of good and 57,7% of medium economic status. There is statistically significance in relation to financial status ($\chi^2=16.906$; $p<0.001$). Nearly two thirds of youth who drank more drinks in short period of time come from cities or villages (po 62%), while 59,5% come from suburbs.

CONCLUSION: More than 9/10-ths of examinees have tasted alcohol, little more boys than girls. The most numerous were the examinees in the age from 18 to 21, who come from medium economic status. Youth tasted alcohol average with nearly age of 14. Older than 21 have tasted alcohol later (with almost 15), while in the age under 14 have tasted alcohol with already age of 12. Boys tasted alcohol earlier (already with 13) than girls (who have tasted with nearly 15). Large quantities of alcohol in few hours were consumed by more 3/5-rds of examines. Health education aimed primarily at young people are the most important in combating alcoholism. His goal was to acquire knowledge about the importance of a healthy lifestyle, the impact of alcohol on health and the consequences of its consumption.

LITERATURA

1. Ščekić M. Alkoholizam kao socio-medici-
cinski problem. Glas Inst za št zdr Srb
2001;75:1-4.

2. Ministarstvo zdravlja Republike Srbije i
Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan
Jovanović Batut“. Evropsko istraživanje o
upotrebi alkohola i drugih droga među mladima
u Srbiji 2008. Izveštaj za Republiku Srbiju.
Beograd, 2009.

3. Alkoholizam i mladi. (Cited 2013 March
21); Avalible from:
<http://www.alkoholizam.com/alkoholizam3.htm>
„e

4. Čale Mratović M, Palinić Cvitanović A,
Prkašić Kmetović K et al. Kvalitativno
istraživanje pijenja alkohola među mladima
Dubrovačko-neretvanske županije. Zavod za
javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske
županije. Zdravstvena knjižnica Dubrovnik,
rujan 2008.

5. Istraživanje “Igraj za život”. Ministarstvo
zdravlja Republike Srbije, Beograd, 2004.

6. Istraživanje zdravlja stanovnika
Republike Srbije. Ministarstvo zdravlja
Republike Srbije, Beograd, 2006.

7. Hender J. Alcohol and Young People.
EPHA Briefing for members, December 2004.

8. Hibell B. et al. The ESPAD Report 2003.
Alcohol and Other Drug Use among Students in
35 European Countries, 2004.

9. Ward B. Young people and alcohol mis-
use: how can nurses use the Ottawa Charter for
Health Promotion. Faculty of Health Sciences,
La Trobe University, Bendigo, Australia, 2008.

10. Begič M, Cvetko M, Jordan K.
Alkoholizam med mladima. Medicinska fakulte-
ta Univerza v Ljubljani, Katedra za javno
zdravje, 2008.

11. Allen, D, Coombes L, Foxcroft D.R.
Preventing Alcohol and Drug Misuse in Young
People: Adaptation and Testing of the
Strengthening Families Programme 10-14
(SFP10-14) for use in the United Kingdom.

Research Report No. 28. School of health and
Social Care, Oxford, 2005.

12. Roche, A.M, Bzwood, P.T, Borlagdan, J
et al. Young People and Alcohol: The Role of
Cultural Influences. National Centre for
Education and Training on Addiction, Adelaide,
2008.